

leven: een wezen dat geen wereld-
180 beeld nodig heeft, niet streeft naar
enige vorm van consequentie, die
zich kan redden in de chaos. De
mens is een “brug”, een “overgang”,
een “koord, geknoopt tussen het dier
185 en übermensch”, schrijft Nietzsche in
Aldus sprak Zarathoestra. Wij naar
consequentie strevende mensen zijn
volgens Nietzsche dus van voorbij-
gaande aard.

190 **(11)** Net als Nietzsche denk ik dat
leven zonder wereldbeeld te hoog
gegrepen is voor de huidige mens,
maar ik vraag me wel af of die
übermensch er ooit zal komen. In
195 ieder geval kunnen we in afwachting
van deze supermens voorlopig maar
beter leren leven met wereldbeelden
die weliswaar een zwakke vorm van

consistentie kennen, maar uiteindelijk
200 toch inconsequent blijken. Als we
onze irritaties daarover wat kunnen
onderdrukken zijn we al een heel
eind. Want een inconsequenter leven
is geen gemakkelijk leven – het ver-
eist zelfbeheersing en een bijzonder
205 flexibele geest. Je moet wel iets van
richtlijnen hebben, maar die ook weer
niet al te serieus nemen.

(12) De verleiding om te denken dat
210 je eindelijk het consequente systeem
hebt gevonden, ligt altijd op de loer.
Inconsequentie blijft nu eenmaal irri-
teren. Juist daarom heb ik zo’n waar-
dering voor de flexitariër, de levens-
215 minnende doodgraver, de fietsende
autobezitter, de varende landrot, de
niet-stemmende politicus, de dronken
geheelonthouder en de rokende arts.

*naar: Frank Meester
uit: de Volkskrant, 30 april 2016*

Frank Meester is filosoof en publicist.

Tekst 2

De vlogger is de toekomst van de journalistiek

(1) Zullen mijn kinderen nog weten
wat een journalist is? Over de toe-
komst van de journalistiek wordt veel
gedebatteerd, en steevast valt het
5 woord digitalisering. Die toekomst
lijkt niet zo gewis te zijn.

(2) In de vorige eeuw leerde de
Franse socioloog en denker Pierre
Bourdieu ons dat de maatschappij uit
10 velden bestaat: het culturele veld, het
economische veld, het wetenschap-
pelijke veld, het politieke veld en ook
het journalistieke veld. Elk veld kent
overheersers en onderdrukten, bij-
15 voorbeeld zij die de thema’s van een

verkiezingscampagne bepalen versus
zij die daarop moeten reageren in het
politieke veld, of hoofdredacteurs
versus freelancers in het journalistie-
20 ke veld. Elk veld is een krachtenveld,
een strijdperk.

(3) In zijn tekst *Sur la télévision*
(1996) beschrijft Bourdieu hoe de op-
komst van de televisie de verhoudin-
25 gen in het journalistieke veld veran-
derde. Televisie kon de massa op
een heel andere manier bespelen
dan radio en printmedia gewend
waren. Om de aandacht van het pu-
30 blik moest opnieuw worden gestre-

den. Maar waar de televisie een verandering bracht **in** het journalistieke veld, zorgt de digitalisering voor een verandering **van** het journalistieke veld. De overheersers van weleer staren hulpeloos naar hun verdienmodellen, terwijl de onderdrukten van toen aan status en invloed winnen met hun eigen YouTube-kanaal. Het is niet langer duidelijk of er nog wel een journalistiek veld bestaat, en hoe we dat moeten afbakenen.

(4) Terwijl de gebruikers van de oude infrastructuur (verkopers en consumenten van journalistieke verhalen) elkaar in alle digitale commotie niet meer kunnen vinden, wordt de journalistiek bovendien bedreigd door vier apocalyptische ruiters, aldus Emily Bell, oud-journalist van *The Guardian* en aan de prestigieuze Columbia School of Journalism verantwoordelijk voor de afdeling digitaal.

(5) Die vier ruiters zijn: Facebook, Apple, Google en Amazon. Vooral de eerste twee willen zich volgens Bell meester maken van de journalistiek. Facebooks *instant articles* (de mogelijkheid om nieuwsberichten van derden in de tijdlijn te lezen zonder Facebook te verlaten) en Apple News (een iTunes-achtige app voor nieuwsartikelen) zijn er in haar perceptie voortekenen van dat voor de journalistiek de jongste dag nakende is¹⁾. We leggen immers het lot van onze informatievoorziening – dat is: het lot van onze samenleving – in handen van de Mark Zuckerbergs²⁾ van deze wereld, van een kleine groep individuen die door geld worden gedreven en niet te controleren zijn. Het ergste is natuurlijk dat, als Bell gelijk heeft, er straks geen degelijk journalistiek medium meer over zal zijn om van die spectaculaire dag

des oordeels verslag te doen.

(6) Maar er is hoop, want de journalistiek lijkt plots terug van weggevoest. Nee, het lijfblad dat op gezette tijden in de bus viel en een *NOS Journaal* dat nog viel te onderscheiden van de pastiche die *LuckyTV* erop maakt, komen niet weerom. En nee, die digitalisering gaat nooit meer weg. Sterker, in navolging van computers die romans kunnen schrijven en schilderijen van Rembrandt kunnen produceren, zullen er computers komen die journalistieke verhalen kunnen maken. Net als de verblufte toeschouwer die zo'n Rembrandt uit de printer zag rollen, zullen we die stukken lezen en stamelen: "De handtekening ontbreekt, maar de signatuur is onmiskenbaar." In sportverslagen en filmrecensies komen ze al een heel eind, onze elektronische collega's.

(7) Dat mag in de oren van Emily Bell en anderen apocalyptisch klinken, ik denk dat er sprake is van een nieuwe dageraad. Die gloort niet zozeer in de voortrazende technologische ontwikkelingen of de aansluiting die wij, journalisten, mediabedrijven en mediaconsumenten, daarmee vast ooit zullen weten te vinden. Het nieuwe licht komt van ontmoetingen tussen journalisten en niet-journalisten die er beiden een even grote behoefte aan blijken te hebben om de wereld te vertellen wat de wereld moet weten over de wereld.

(8) Een prachtig voorbeeld van zo'n ontmoeting was die tussen presentator Matthijs van Nieuwkerk en *hood*³⁾vlogger Ismail Ilgun, live op de oldskool televisie. Op de tafel van *De Wereld Draait Door (DWDD)* lag het cameraatje waarmee Ilgun zichzelf en zijn *hood* in korte tijd beroemd had gefilmd. "Dus jij bent een journa-

125 list in Zaandam?” vroeg de presentator. Van Nieuwkerk is journalist: hij heeft een krant geleid, een televisiestation en hij presenteert al elf jaar *DWDD*. Maar nu was hij in verwarring
130 over wie zijn vakbroeder is en wie niet. Het antwoord van Ilgun maakte die verwarring alleen maar groter, en interessanter: “Zo is het. Ik ben gewoon een jongen met een camera,
135 *that’s it*, ik ben in de groep, ik zeg tegen niemand wat ze moeten doen en ik forceer ook niks, ik trek gewoon die camera en ik film gewoon, dat is gewoon puur realiteit.” Ondertussen
140 hield hij met gestrekte arm zijn hand hoog in de lucht, de palm naar zich toegekeerd, alsof hij een selfie maakte. Ilgun beschouwt zichzelf namelijk als journalist (‘Zo is het’),
145 maar tegelijkertijd is hij zijn eigen onderwerp.

(9) Ook het verhaal, eerder deze week in *NRC*, over de makers van het YouTube-kanaal *Supergaande*,
150 getuigt van zo’n ontmoeting. “Ik moet heel nodig naar het toilet, al een halfuur, maar ik durf het interview niet te verlaten. Kan ik even snel naar het toilet?” vraagt een van hen aan de
155 *NRC*-journalist. Terwijl *Supergaande* zo’n succes is dat ze niet meer met de metro konden zonder aangesproken te worden door fans, iets wat de gemiddelde *NRC*-journalist toch niet
160 snel zal overkomen.

(10) Maar nogmaals, er is hoop. Misschien kunnen er nu meer bruggen worden geslagen tussen de volstrekt gescheiden werelden van bijvoor-

165 beeld de *DWDD*-kijkers en de vlogfans. Ik heb de journalistiek, behalve als mooiste vak, altijd gezien als een belangrijke schakel in de maatschappelijke conversatie: de uitwisseling
170 van nieuws, meningen en verhalen die maakt dat wij mensen een samenleving kunnen vormen. Spat die conversatie uiteen en sluit elk van ons zich op in z’n eigen waarheidsbubbel, dan heb je al snel geen
175 samenleving meer.

(11) Iemand die bereid is een half uur lang zijn plas op te houden om de kennismaking te laten slagen, verdient het om met open armen te worden verwelkomd. Ik wil hiermee zeggen dat op die brug die nu hopelijk wordt gebouwd, de conversatie tussen de waarheidsbubbels kan worden hervat.

(12) De verwarring over wie wel journalist is en wie niet, moet echter niet te lang aanhouden. Een duidelijk afgebakend journalistiek veld zoals Bourdieu voor zich zag, is er niet meer en zal ook niet terugkeren. Maar als sommigen van ons het instrumentarium hebben om journalistieke verhalen te maken (feit en fictie niet mengen, zorgvuldigheid betrachten, hoor en wederhoor toepassen, je bronnen beschermen, enzovoort) en anderen de weg kennen naar de plaatsen in de samenleving
195 waar die verhalen over moeten gaan, dan moeten wij samenwerken. In die samenwerking zal nieuwe, krachtige journalistiek ontstaan.

naar: Pieter van den Blink

uit: NRC Handelsblad, 15 & 16 oktober 2016

Pieter van den Blink is journalist.

noot 1 de jongste dag nakende is: de dag des oordeels dichterbij komt, vrij vertaald:
het einde nabij is

noot 2 Mark Zuckerbergs: Mark Zuckerberg is medeoprichter en algemeen directeur van
Facebook.

noot 3 *hood*: hier gebruikt in de betekenis van 'buurt' (van het Engelse *neighbourhood*)

Tekst 3

Wat als werken niet meer móet, maar mág?

(1) Zwitserland wees het twee weken geleden massaal af in een referendum: het basisinkomen, een onvoorwaardelijk inkomen voor elke burger, 5 hoog genoeg om een bestaansminimum te garanderen. Het is een radicaal idee maar vooral een pleidooi tegen de gevestigde orde. Het adagium 'werken voor je geld' is niet 10 meer voor iedereen heilig. Het basisinkomen introduceert een nieuwe manier van denken waarbij werken niet langer noodzaak is, maar een keuze.

(2) Bijna honderd jaar geleden voor- 15 spelde John Maynard Keynes¹⁾ een zonnige toekomst: technologische vooruitgang zou de productie ver- viervoudigen, zodat we in 2030 nog 20 maar vijftien uur per week zouden hoeven werken. Zijn eerste voorspel- ling kwam uit, maar die vijftienurige werkweek lijkt ver te zoeken. In Ne- derland, dat tot de landen met de 25 kortste werkweek ter wereld behoort, werken mensen gemiddeld nog steeds dertig uur per week. Waarom blijven we toch zo hard werken?

(3) We werken in de eerste plaats 30 omdat het moet: om eten te kopen, huizen te huren, rekeningen te beta- len. Het moet van de overheid, het moet van onze ouders. Toch hoeft dat allang niet meer zo te zijn. De 35 collectieve rijkdom in het Westen is

enorm. Ondanks de recente econo- mische crisis leven we, historisch gezien, in tijden van overvloed. De moderne westerse mens werkt in – 40 en dus ook aan – een consumptie- maatschappij. Hoe rijker we worden, hoe meer we willen hebben: een vorm van materialisme die Karl Marx²⁾ 'warenfetisjisme' noemde.

Geld is uitgegroeid tot doel op zich in 45 plaats van een middel tot het verwe- zenlijken van een ander doel.

(4) Een andere verklaring is dat we 50 werken uit plichtsgevoel. Een ar- beidsloos inkomen druist tegen ons calvinistische werkethos in. Sinds Adam en Eva uit het paradijs werden gegooid, is ledigheid des duivels oor- kussen. Arbeid is niet alleen nood- 55 zaak maar ook de goedheid zelve, de hoeksteen van de christelijke samen- leving. Ongeacht het inkomen wor- den we opgevoed met het idee dat werken een nuttige tijdsbesteding is. 60 Gratis geld verdienen we niet. Voor wat, hoort wat.

(5) Daarnaast telt ook mee dat men- 65 sen gewoonte- en kuddedieren zijn. Als iedereen in de sloot springt, doen wij het ook. Het begint al vroeg met de vraag wat je later wilt worden. Zo wordt gehamerd op het belang van een goede baan, en zo hameren we 70 verder, want wie alleen een hamer krijgt, ziet overal spijkers.